

A tabukon túl

A szexualitás és a szexturizmus kérdései Houellebecq művészetében*

„Az ifjúságom idején érvényben lévő szerelmi modell szerint (és semmi sem utal arra, hogy a dolgok jelentősen megváltoztak volna), a kora kamaszkorhoz köthető szexuális csapongást követően a fiatalok kizárólagos, szigorú monogámiára épülő szerelmi kapcsolat mellett kötelezték el magukat, amelyben már nemcsak a szexuális, hanem a társas tevékenység is belépett a képbe (koncertek, hétvégék, utazások). Ezek a kötődések ugyan korántsem véglegesek, de a szerelmi kapcsolat inaséveiként, »szakmai gyakorlatként« lehetett rájuk tekinteni [...]. A változó időtartamú [...], eltérő mennyiségű szerelmi kapcsolatok [...] arra szolgáltak, hogy valamiféle végső megdicsőülést jelentő, egyetlen kapcsolatba torkolljanak, amelynek házastársi és végleges jellege lesz, és a gyermekek nemzésén keresztül a családalapításhoz vezet.”

Ezeket a gondolatokat egy negyvennégy éves nihilista egyetemi irodalomtanár fogalmazta meg 2022-ben, de nem a való életben, hanem az utóbbi három évtized egyik legvitatottabb, ugyanakkor legolvasottabb francia regényírójának 2015-ben megjelent könyvében, a *Behódolás*ban. Michel Houellebecq regénye nem az erőteljes szexuális epizódjai, a szerelmi aktusok részletes leírásai miatt vált erősen vitatottá, hanem annak a nagyon is valóságosnak és félelmetesnek tűnő politikai szituációnak a rendkívül érzékletes leírása miatt, amely szerint Franciaország belátható időn belül muszlim vezetésű ország lesz. A regényben ez be is következett, mire a folyamatos értékválsággal küzdő, kiégett és kiábrándult főhős végképp fel akarta adni az identitását: az ellenállás és a nyugati értékekért való harc helyett a behódoláson, iszlámra való áttérésen gondolkodott annak reményében, hogy megtarthatja az egyetemi tanári állását az új rezsím által Paris-Sorbonne Iszlám Egyetem névre átkeresztelt (bocsánat, átnevezett) intézményben.

Ez a szituáció a regény első megjelenése után egy évtizeddel korántsem tűnik lehetetlennel, azaz annak is komoly esélye van, hogy az iszlám háttérű bevándorlók és leszármazottjaik a saját zárt világuk és törvényeik, azaz a párhuzamos társadalmak megtartása mellett arra is képesek lesznek, hogy a kontinens mind több országában

megszervezik a maguk azon politikai szervezeteit, amelyek legitim módon vesznek majd részt a demokratikus választásokon. S legalább ennyire realisztikus az az értelmiségi portré, amit a mű főhőse képvisel: a saját, több ezer éves kulturális örökségét feláldozó, folyamatos öncenzúrát gyakorló, idegen értékeknek és szokásoknak behódoló politikusból, újságíróból, akadémiai értelmiségiből és művészből Dunát lehetne rekeszteni az Európai Unióban.

A *Behódolás* hőse a szexualitáshoz és a családhoz való viszonyában is illeszkedik napjaink trendjeihez, szerinte a házasságra és a gyermekvállalásra épülő séma „tökéletesen haszontalan”. Az író másutt a heves érzelmek tartósságának a hiánya foglalkoztatja, ami szintén az elszűküléshez vezet: „Amikor a szerelem elmúlik az ember életéből, az egész élet kicsit konvencionális és erőltetett formát ölt. Az ember megpróbál emberinek látszani, ragaszkodik a megszokott viselkedésformákhoz és struktúrákhoz, de ahogy mondani szokás, a szíve kimarad az egészéből” – olvasható *A csúcson* című könyvében.

A házasság intézménye valóban rendkívül sok változáson ment át az utóbbi évszázadban, a vele kapcsolatos keresztény tanítás kidolgozása óta eltelt sok évszázad alatt évtizedekkel nőtt az emberek átlagéletkora, sok más civilizációs okkal együtt ennek is van szerepe a válások számának növekedésében. S bár egyre több az úgynevezett mozaikcsalád, az még mindig érvényes állítás, hogy a család a társadalom olyan alapszövege, amely alkalmas a gyermekek számára egészséges környezet biztosítására, és ilyen módon a társadalom önreprodukciójának fenntartására. Viszont ebből nem következik, hogy tartható lenne az az ókonzervatív toposz, hogy a szexualitás célja kizárólag a reprodukció. A szexualitás valójában már nagyon régen elvált a reprodukciótól, legfeljebb ezt nem látták be, illetve bizonyos kultúrákban nem egyszerre lett elfogadott a férfiak és a nők körében, hogy az emberek örömszerzés céljából is létesíthetnek nemi aktust. De egy kultúrán belül is nagyon eltérő minták érvényesülhettek: Magyarországon például alig lehetett beszélni a paraszt-ság jó részére jellemző szexuális sivárságról (lásd: Németh László *Iszony* című regényét), pedig 1935-ben Ortutay

* Elhangzott a XXI. Század Intézet és a Mathias Corvinus Collegium által rendezett, *Az identitás, mint politikai fegyver* című konferencián Budapesten, 2024. szeptember 23-án.

Gyula még arra is rámutatott, hogy „a népi szerelmi élet és szexuális cselekvéseinek nagy kérdésanyagát” maga a néprajztudomány is teljesen elhallgatta, vagy legalábbis kellő prűderiával kezelte. Viszont a magyarság elidegeníthetetlen részét adó székelyek körében a szexuális örömszerzésről nyitottabban lehetett, és lehet ma is beszélni (gondoljunk csupán Sós Ágnes *Szerelempatak* című dokumentumfilmjére).

Ha elfogadjuk, hogy a szexualitás és a reprodukció elválhat egymástól, vajon „miért kell fenntartani azt a gondolatot, hogy van bűnös szexuális aktus kettő vagy több beleegyező felnőtt ember között és miért van szükség arra”, hogy egyes konzervatív megmondóemberek ezekben a kérdésekben véleményt nyilvánítsanak? – teszi fel a kérdést egyik írásában Ungár Péter, a túlzott konzervativizmussal nehezen vádolható parlamenti képviselő. A hangsúly nyilván a „beleegyező felnőtt” kifejezésen van, és ez a kérdésfelvetés rámutat arra, hogy a modern jogállami keretek között sincs mindenre alkalmazható szabály, norma, vagy legalábbis konszenzus.

Magyarországon mindent átszó a politika, így a szexualitásról való beszédet is. Nem egyedi jelenség ez a nyugati kultúrában, két vagy több ember testi viszonyai mindig is a normarendszereket kidolgozók vagy a szabályokat széles körben elterjesztők érdeklődésének a középpontjában álltak. Egymás mellett létező normarendszerek írott és íratlan szabályainak tömkelege foglalkozott és foglalkozik ma is azzal, hogy ki kivel és hogyan létesíthet nemi aktust. Egy viszonylag szerencsés, kevésbé álszent világban a jogi és az erkölcsi, a vallási szabályok között kicsi a távolság, és ezek a szabályok ráadásul úgy találkoznak egy adott társadalom többségének álláspontjával és ízlésével, hogy nem alakítanak ki a többséghez tartozókban lelkiismeretfurdalást. Ám ez csak akkor lehetséges, ha a jogszabályokat alkotó, illetve jogi normarendszerrel párhuzamosan létező normarendszerek szabályait a jogba átültetni igyekvő politika békén hagyja a hálószerkezetét, ugyanis a szexuális aktust létesítő kettő vagy több beleegyező felnőtt ember közötti normalitás határában nincs és nem is lehet társadalmi konszenzus. Illetve csak azon alapon lehetne társadalmi konszenzus, ha a szexualitás célját és értelmét csupán a reprodukcióra korlátoznánk, amiről pedig már kimondtuk, hogy nincs így, s nincs az a politikai konzervativizmus, amiért érdemes lenne ebbe az irányba visszafordulnunk – mindezt olyan konzervatív, heteroszexuális középkorú fehér férfiként vallom, aki klasszikus családmódban él az első feleségével. Viszont ha visszafelé mennénk – és ilyen típusú prűderiára komoly politikai igény is van mind az Egyesült Államokban, mind Európában –, akkor sokan újra frusztrálttá, lelkiismeret-furdalással küszködővé, önmagukat betegnek képzelőkké válnának. Erre a legkevésbé sincs szükségünk.

A szexuális aktust létesítő beleegyező felnőtt emberek közötti normalitás határában azért sincs társadalmi konszenzus, mert az egészséges, örömet okozó szexnek csak egy korlátja van: addig jó, amíg a benne résztvevők mind egyének örömet okoz. Azaz, ha az igényekben a felek között túl nagy a különbség, úgyszint a kapcsolatuknak jövője.

Mindez azért lehet téma, mert a konzervatív politikát egyre jobban meghatározó prűderia nálunk is hódít, ami miatt a család intézményének, valamint gyermekeink egészséges fejlődésének jogos védelmének túl a jelenlegi kormány folyamatosan engedelményeket tesz a szélsőjobb, illetve a világot leegyszerűsítő neokonzervatív értelmiségiek részéről megfogalmazódó igényeknek. S miközben azt minden felelősen gondolkodó ember elismeri, hogy korunkat erőszakos túlszexualizálás jellemzi, amely kontrollálatlanul ömleszti a hetero- és homoszexuális tartalmakat az emberekre, köztük a gyerekekre is, aminek köszönhetően a mai tizenévesek ellenőrizetlenül fogyasztanak pornográf tartalmakat, aközben ennek a kezelésében komoly vitáink lennének, már ha zajlanának ebben a témában érdemi társadalmi és szakpolitikai polémikák Magyarországon. Talán a miniszterelnök idei kötcsei beszéde után végre arra is lesz lehetőség, hogy a politikai szlogenek hangoztatásán túl részletesen megvitassuk, hogy a gyermekek egészséges személyiségfejlődését komolyan veszélyeztető szexuális tartalmak kiszűrésére valóban alkalmas-e a gyermekvédelmi törvény, és az annak következményeként bevezetett könyvesbolti gyakorlat, avagy sem.

Igaza van Ungár Péternek: a fiatalokat „nem a szexualitástól kell megvédeni, hiszen ha ezt gondolná a kormányoldal, akkor nem csökkentette volna a beleegyezési korhatárt tizenévesre.” S valóban: az új konzervatív prűderia okozza, hogy nem olvashatnak sem hetero-, sem homoszexuális aktusról a tizenhat évesek, „de részt vehetnek benne a jelenlegi magyar törvények szerint”. Mindeközben az is nagyon valószínű, hogy a hatályos gyermekvédelmi jogszabály értelmében ma egy magyar múzeumban aligha lehet megrendezni az élet és a világ problémáira, visszásságaira, ellentmondásaira és devianciáira rámutató sajtófotó-kiállítást, s Michel Houellebecq regényei közül is többet le kellene fóliázni a hazai üzletekben. Például az ilyen részletekért: „Nem lehet, hogy öregedvén, valamiféle férfiklimax vett rajtam erőt? Ez is védhető feltételezés volt, és mivel tisztán akartam látni, úgy döntöttem, eltöltök néhány estét a Youporn előtt, ami az évek során viszonyítási alapnak számító pornóoldallá vált. A néhány kísérlet nagyon megnyugtató eredménnyel zárult. A Youporn a Föld felszínén eloszló normális férfiak vágyálmait elégítette ki, és az már az első percekben nyilvánvalóvá vált, hogy én abszolút normális férfinak számítottam. Ez ugyanis nem volt magától értetődő, életem nagy

részét egy »dekadens«-ként minősíthető író tanulmányozásának szenteltem, akinek a szexualitása ebből következően nem volt egyértelműen jellemezhető. Mindenesetre megnyugodva kerültem ki a próbatételből.” A lényegi folytatást most nem idézem.

Ez a rész is arra mutat rá, hogy a szexualitáshoz való viszonyunkat alapvetően alakította át a pornográfia térnyerése. A Youporn, a Pornhub, a magyar innovációként is emlegetett Live Jasmin vagy az Only Fans a világ legjobban jövedelmező internetes oldalai közé tartoznak. Azokat sok olyan ember nézi rendszeresen, akik egyébként erkölcsöszként az új puritanizmus felkent szószólói. És utólag nemegyszer kiderül, a leglelkesebbek nem állnak meg a pornó nézésénél, hanem aktív szexturistaként szívesen vesznek részt szakmainak álcázott távol-ke-

leti utazásokon vagy hetero- és homoszexuális partikon, orgiákon. Ráadásul ezek időzített politikai bombák, amelyek csak időlegesen titkolhatók el, és amelyek nyilvánosságra kerülésével a magyar jobboldal erkölcsi tőkéje is napról-napra erodálódik.

Tehát nem a szexualitással van baj, ugyanis a szex, függetlenül attól, hogy a gyermeknemzés a célja, vagy csak a boldog együttlét során történő örömszerzés, igazán jó dolog. Az internetes pornóval való korai találkozás viszont végtelenül káros lehet, ami a legújabb felmérések szerint egészen korai, pszichés alapú impotenciát okozhat a fiatal férfiak esetében.

Egy egészséges társadalomban egyszerre kell a gyermekek pornóval való találkozása, a gyerekek úgynevezett szexuális érzékenyítése, a gyermekkori nemváltó műtétek

Gustav Klimt,
A csók,
1907–1908,
Belvedere,
Bécs
© Wikimedia
Commons

hazugsága, valamint az egészséges párkapcsolatokat is kezdő és a szólás- és a művészi szabadságot veszélyeztető új prudéria álszentsége ellen fellépni. Ezek nem lehetnek egymást kizáró szempontok. Viszont arra is figyelni kell, hogy mindeközben egyesek az új prudéria elleni fellépés köntösébe rejtözve a pedofiliát akarják relativizálni vagy felmenteni. Ennek a lehető leghatározottabban megálljt kell parancsolni, ugyanis a pedofília részben betegség, részben bűn, éppen az hiányzik belőle, amiről korábban már írtam: a pedofil jellegű erőszakos cselekedetek nem két vagy több beleegyező felnőtt szexuális kapcsolatát jelentik, hanem a gyermekek elleni szexuális erőszakot. Ennek a megítélésében igenis létezik társadalmi konszenzus, ezért is kell kivetni magunk közül azokat, akik az új prudéria elleni harcnak leplezve akarják elmosni a bűncselekmény és a hálózobai szexuális szabadság határait. Mint ahogyan azt az egykori liberális politikus, az SZDSZ-alapító Kőszeg Ferenc tette a *Magyar Narancs* hasábjain 2009-ben megjelent írásában: „Az Amerikából világszerte szétterjedt új prudéria, miután a homoszexualitást már nem illik üldöznie, pedofiliát hörögve vesz üldözőbe minden erotikával átszótt érzelmi kapcsolatot felnőtt és gyerek között.” Kőszeg relativizálási szándékára az sem mentség, hogy ugyanitt azt is leírta, a szexuális erőszak legaljasabb formája a gyerekekkel szemben elkövetett szexuális erőszak.

De térjünk vissza Houellebecq-re, akit az irodalomkritikusok obszcenitással, rasszizmussal, nőgyűlölettel és iszlamofóbiával vádoltak meg. A lesújtó kritikák mögött az is meghúzódik, amit Houellebecq a bölcsészekről ír, ami még akkor is nagyon kemény vélemény, ha azt a regényhőse szájába adja: „Mint tudjuk, a bölcsészeti tanulmányoknak körülbelül semmi értelmük, legfeljebb az egyetemi tanári állásra eséllyel pályázó, legtehetségesebb diákok húzhatnak hasznót belőlük – tehát az a fura helyzet áll elő, hogy van egy rendszerünk, amelynek egyetlen létjogosultsága a saját újratermelése, és több mint 95 százalékban hulladékot gyárt. Ugyanakkor nagy kárt nem okoz, sőt marginális haszonnal is járhat.”

Bartis Attila mutatott rá Houellebecq 2013-as budapesti vendégszereplésekor arra, hogy „Michel Houellebecq botrányos szerző. Minden társadalom azokat az írókat tartja botrányosnak, akik botrányosnak tartják az adott társadalmat. Nincs ebben semmi különös, így működik az ember, a gyűlölködő szomszédok általában megmérgezik egymás macskáit, mondhatnánk. Ráadásul most kivételes időket élünk, bátran megfeledezhetünk az erőteljesebb társadalmakról, hiszen mi, fogyasztói demokráciák, egyenesen kérkedni szeretünk azzal, hogy nekünk nincsenek ellenlépéseink, nem tartunk fenn se munkatáborokat, se cenzúrát, sőt, szinte igényeljük, hogy szembebesítsenek minket önmagunkkal, adott esetben még el-

ismerést is adunk egy-egy kimagasló szembesítőnek, hiszen ezt követeli a történelmi tapasztalaton hízott józan ész – de azért nekünk is ott a szívünk mélye.”

„Továbbá vannak, akik szerint Michel Houellebecq pornográf szerző” – folytatja Bartis: „Nem az. Más kérdés, hogy a világ, amelyet leír, bátran nevezhető pornográf-nak, különösen, ha a pornográfián nem azt értjük, amikor a vágy feltámad, majd valaki kielégül, hanem amikor ebből jelentős profit születik valahol. »Önmagában a vágy – ellentétben az örömmel – szenvedés, gyűlölet és boldogtalanság forrása. Ezt minden filozófus így tudta és így tanította – nemcsak a buddhisták, nemcsak a keresztények, de minden filozófus, aki méltó volt erre a névre. [...] Az az erotikusreklám-társadalom, amelyben élünk, arra törekszik, hogy feltámassza a vágyat, hallatlan mértékre növelje a vágyat, de a kielégülést csak a privát szféra területén belül tege lehetővé. A társadalom csak akkor működhet tovább, a versengés csak akkor folytatódhat, ha a vágy egyre nő, terjeszkedik, míg végül felfalja az emberek életét.«”

Ezek fényében nem meglepő, hogy egy interjúban így vall önmagáról: „Az elegáns polgárság nem szeret engem, mert beszennyezve érzik magukat tőlem – túl sok számukra a vulgáris szex, a hitvány pornó, a szexjeleneteim nem eléggé elegánsak, igazából jobban szeretik Sade-ot –, a kemény, menthetetlen jobboldal pedig azért nem kedvel, mert nem osztom irodalmi ízlését.” Hazaértünk, mondhatnánk cinikusan egy olyan országban, ahol ugyan mások az irodalmi mintázatok, de a menthetetlen szélső-jobboldal számára Ady csak egy ócska szabadkőműves, s Tamási Áron egy áruló, aki az írók 56-os nyilatkozatát fogalmazta.

Pedig ha van kritikusa a pornónak, az éppen Michel Houellebecq. Az iszlám és a távol-keleti szexturizmus témáját vállaló, hatalmas botrányt kavarázó, a *Plateforme* (magyar kiadásban: *A csúcson*) című 2001-es regényében hol burkoltan, hol eléggé konkrétan, szinte vulgárisan mutatja meg, mi is a pornó elterjedésének igazi hatása. A regény főszereplője egy társas kapcsolatokra képtelen középkorú és középszerű hivatalnok, akinek az apját muszlim háttérű személyek gyilkolták meg, és aki az örökségéből Thaiföldre utazik, tulajdonképpen szextúrára. Ám végül szerelmi történet bontakozik ki a főhős Michel és vágya szexuális tárgya, Valérie között. A kapcsolatuk egyben a pornográfia által átformált nyugati szexuális viszonyok kritikája is, bár ezt néha túlzóan általánosítónak és igazságtalannak érzem, mégis érdemes rá felfigyelnünk. Az egyik párbeszédükben a főhős arra szólítja fel Valérie-t, hogy orálishan elégítse ki. A lány meglepődik, de anélkül, hogy éppen kívánná az aktust, szó nélkül megteszi: „most nem jutott eszembe, de szívesen csinálom” – felelte. Mire Michel így reagált: „Éppen ez a csodálatos benned: sze-

retsz örömet szerezni. Nyugaton az emberek már képtelenek rá, hogy úgy adják oda a testüket, mint egy csodálatos tárgyat, hogy élvezetet szerezzenek pusztán az élvezetért. Végleg kiveszett belőlük az adakozás öröme. Ha megfeszülnek, akkor sem képesek a szexet természetes jelenséggént érzékelni. Szégyellik a saját testüket, mert nem felel meg a pornófilmek elvárásainak, és ugyanezért képtelenek már egy másik test iránt vonzalmat érezni. Nem lehet szeretkezni úgy, ha az ember nem adja fel önmagát, és legalább egy rövid időre nem mond le a szabadságról és az erejéről. Az érzelmi tagadás és a szexuális megszállottság ugyanarról a tőről fakad: egyik sem jöhet létre az én részleges feladása nélkül; és csak akkor élhető át mindkettő, ha az ember valamilyen szinten képes elveszíteni önmagát. Hidegek lettünk, racionálisak, különlegesen erős tudatában vagyunk az individuális létezésünknek és jogainknak, és főleg: el akarjuk kerülni az ellenszolgáltatás nélküli adakozást és a függőséget. Ráadásul az egészség és a higiénia megszállottjai lettünk, és ez nem kedvez az önfeledt szeretkezésnek. Ezen a ponton elkerülhetlenné vált, hogy nyugaton a szex a hivatások kezébe kerüljön...”

A beszélgetés a normalitás védelmében a szado-mazo elítélésével folytatódik, ami a főhős szerint „egy tisztán agyi világ, pontos szabályokkal, előre lefektetett meg egyezésekkel. A mazochisták csak a saját érzéseikkel törődnek, azt szeretnék megtudni, hogy meddig képesek elmenni a fájdalomban, egy kicsit olyanok, mint az extrém sportok rajongói. A szadisták [...] olyan messzire mennek, amennyire lehetséges. Ők rombolni vágnak: ha megcsönkíthatnának vagy megölhetnének valakit, megtennék. [...] A szervezett szado-mazo a maga szabályaival kizárólag a művelt emberek között lehetséges, akik csak az agyukkal élnek, és elvesztették a szexhez fűződő kapcsolatukat. Az összes többinek csak egy megoldás marad: a pornó termékek, a profikkal; és ha igazi szexre vágnak, a harmadik világ országai.”

Tény, hogy egészen döbbenetes mértékű az európaiak hol nyíltan vállalt, hol titokban tartott szexturizmusa. Houellebecq a regényében kíméletlenül mutatja be a különféle nációkhoz tartozó férfiak viselkedési jegyeit. Az alábbi rész olvasásakor a 80-as évek Zimmer Frei-időszakának azon pillanatai idéződtek fel, amikor az agárdi házunk teraszán kénytelenek voltunk a német turistákat kerülgetni: a németek „minden más népnél jobban ismerik a szégyent és a szorongást, és szükségük van egy édes test, egy puha friss bőr érintésére. Ők minden más népnél jobban vágnak a megsemmisülésre. A németekre nem jellemző az a gyakorlatias és önelégült durvaság, ahogyan az angolszász turisták állandóan összemérik a szolgálta-

tást és az árakat. Az is ritka, hogy sportolnának vagy ügyelnének a testükre. Általában túl sokat esznek, túl sok sört isznak, elhájásodnak, és hamar meghalnak. Barátságosak, szeretnek viccelődni, szívesen fizetnek egy kört a kocsmában, és gyakran mesélnek vidám történeteket – a társaságuk megnyugtató és szomorú.” És hangosak, nagyon hangosak, tegyük hozzá nyugodtan.

A *csúcs* című regény rámutat arra, hogy a szexturizmus egyik előnye, hogy pénzért mindig lehet szexet venni. De ha már erre kell fanyalodnia, akkor – a mű egyik szereplője szerint – egy európai szívesebben fizet ázsiai-aknak, bár ennek a kijelentésnek lehet rasszista felhangja. Valójában úgy érti, „sokkal kevésbé megalázó egy olyan lénynek fizetni a szexért, aki nem hasonlít senkire, akit valaha el tudott csábítani az ember, jobb olyannak fizetni, akiről nem juthat az ember eszébe senki. Ha már a szexnek pénzbe kell kerülnie, akkor jobb, ha bizonyos mértékig differenciálatlan marad. Mindenki tudja, hogy az egyik első dolog, amit egy más faj jelenlétében érez az ember, éppen ez a differenciálatlanság, az az érzés, hogy testileg körülbelül mindenki hasonlít mindenkire” – véli Michel, persze azt is beismerve, hogy ha egy szexturista több hónapig marad a célországban, akkor elolszik ez az érzés, „és ez azért kár, mert ez a valóság: az emberi lények ugyanis tényleg szörnyűségesen egyformák. Természetesen meg lehet egymástól különböztetni a hímneműeket és a nőneműeket, valamint eltérő korú egyedeket; de minden komolyabb különbségtétel bizonyos fajta tudáskosságot feltételez, amely valószínűleg az unalommal van kapcsolatban. Az a lény, aki unatkozik, különbséget tesz és hierarchiákat dolgoz ki, ez a legjellemzőbb jegye.” Így van ez még az állatok világában is.

A nyugati és a keleti nők szembeállítását a regényben igazságtalannak tűnik. Viszont a lényeg nem ez, hanem a nyugat értékrendi válságának a felmutatása, ami a testiség kiüresedésében, a pornó elidegenítő hatásában is tetten érhető. Ezzel szemben a regény az érzéki testiség értékére irányítja rá a figyelmet. Egy internetes kommentben olvastam: „Eszméletlen, ahogy Houellebecq-nél a közöny, a nihil, az érzelemmentesség falán egy-egy pillanatra áttör a boldogság, a szerelem. De csak hogy a valóság még keményebben arcon tudjon csapni.” Valóban így van: a kétségbeesés, a kilátástalanság és a félelem falán midig talál magának egy kis rést a remény. Az érzékiségbe, az egészséges testi kapcsolatba, a normalitásba vetett hit, valamint annak az ígérete, hogy a magánélet intimitása, a hálószoba titkainak a tisztelőben tartása a jövőben is evidencia lesz.

Nem meglepő, hogy Houellebecq egy interjújában azt mondta: „Csak a jól működő szex érdek.” Kvittek vagyunk. Engem is.